

Nederlandsche Verzen en Nederlandsch Proza.

II.

Wormstekigen door J. Hora Adama, Amsterdam, H. J. W. Becht, 1897 (1896.)

Gegeven is eene boerenfamilie in het Noorden van Friesland, de Jorwerda's. Deze familie is hereditair belast met aanleg tot waanzin. Zoo gaat het ook met Jan Jorwerda; hij verzinkt in eindelooze suffe mijmeringen, en eindigt met zijne eigen boerderij in brand te steken. „Mooi” Lieuwkje, zijne dochter, is mede belast met aanleg tot krankzinnigheid, maar bij haar uit dit hereditair gebrek zich in „vrijgevig te zijn tegenover de jongens.” Er gebeuren rare dingen in een donkeren hoek van het „buuthuus” (schuur.) Nadat de boerderij verbrand is met al het vee, vestigt de familie Jorwerda zich te Bolsward. „Mooi” Lieuwkje gaat eene tante te Makkum opzoeken, en ontmoet in het stoombootje eene vriendin van vroeger, Jeltsje, die haar had aangemoedigd om „vrijgevig te zijn tegenover de jongens.” Deze is nu eene dame, en woont te Amsterdam, waar zij een vriend heeft, „die haar maar toesjoers doorvoerde met sjampagner en andere smotserij.” Intusschen loopt Jan Jorwerda in de gracht, en verdrinkt. Er wordt te Bolsward eene tentoonstelling van gaskachels en dergelijken gehouden. „Mooi” Lieuwkje maakt op de tentoonstelling kennis met een Amsterdamsch jonkman, die eene firma van Amsterdam vertegenwoordigt. Daar al het geld en goed der familie Jorwerda verdwenen is, en Lieuwkje aan Amsterdam denkt, laat ze zich schaken door den Amsterdamschen handelsbediende — laat dezen varen, en verhuist naar den berg Mont-Athos.

Dit is de geschiedenis, die de heer J. Hora Adema te vertellen had. Het is de vraag, of het wel de moeite loonde deze treurige en stuitende zaken in den vorm eener novelle te hullen. Misschien is de auteur aangemoedigd door het voorbeeld van Zola, die twintig meesterlijke romans over de hereditieit heeft geschreven. Van daar zijne keus eener half krankzinnige boerenfamilie uit het Noorden van Friesland. Daar de geschiedenis dezer familie een allersomberst en leelijk drama opleverde, zou zulk eene onderneming alleen kunnen slagen, wanneer de auteur door eene uiterst fijne psychologische analyse en door een krachtigen, gespierden stijl zijn afkeerwekkend onderwerp had weten omhoog te heffen tot een kunstwerk.

Het is waar, dat hij werkelijk moeite gedaan heeft, om de krankzinnigheid van vader en dochter met enkele trekken te schilderen. Zoo spant hij zich in de hallucinatiën van den boer onder woorden te brengen door dezen des nachts te doen strijden met denkbeeldige vijanden. Zoo toont hij het mooie boerinnetje luid schreeuwend bij haar ontwaken in eene crisis van hysterie. Maar dit alles maakt zijne novelle niet belangrijker. Wat den stijl aangaat, die behoorde bij dit uiterst moeilijk onderwerp door soberheid en eenvoud alles goed te maken. De auteur heeft er anders over beslist. Zijn stijl is dan eens zeer alledaagsch tot plat wordens toe, dan weer gedwongen kunstmatig en uiterst bont.